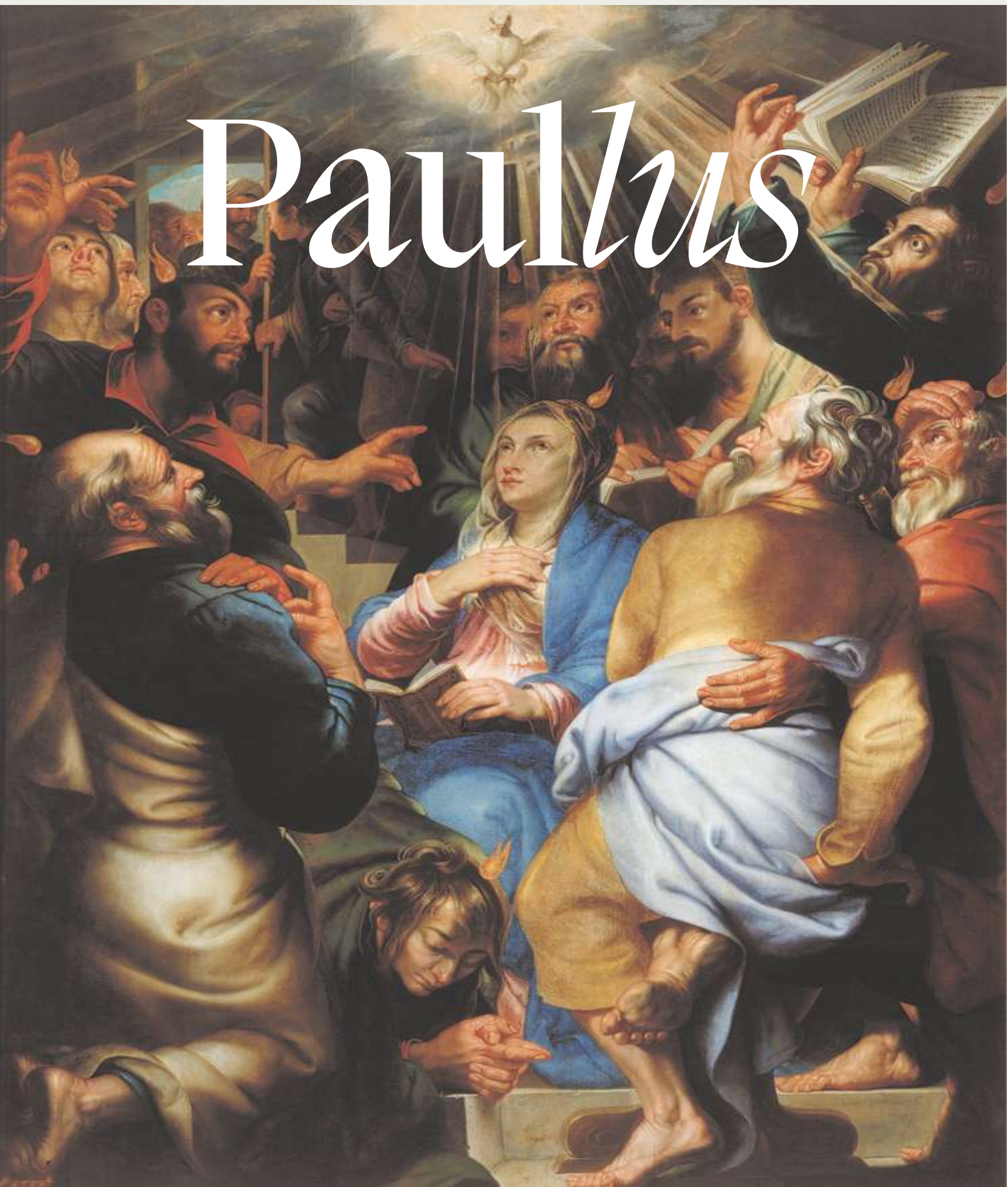

Paulus

INHOUD

<i>Geen politiek</i> — VOORWOORD	3
<i>Langue de bois</i> — PASTORAAL	4
<i>Thuis in Paulus</i> — EVENEMENTEN	6
<i>Heilig baksel</i> — PAROCHIE	8
<i>Franse gulheid</i> — GESCHIEDENIS	11
<i>En de winnaar is ...</i> — EVENEMENTEN	14
<i>Goede moordenaar?</i> — KERK	16
<i>Jobstijding</i> — TAAL	18
<i>Ophovius belegerd</i> — BOEKEN	20
<i>Beloken paasmuziek</i> — MUZIEK	22
<i>Broeder D'Haese</i> — IN MEMORIAM	29
<i>Miniatuurtjes</i> — DIGITAAL	31
<i>Agenda</i>	38

GEEN POLITIEK

Vrees niet, uw pastoor gaat geen politieke standpunten innemen, lezen we in de pastorale bijdrage. Dat is maar goed ook, de scheiding van Kerk en staat is er in het begin van de 19de eeuw niet voor niets gekomen. Hoewel. Wie van ons heeft de film Daens niet gezien? Die priester kwam zelfs op met een eigen partij. Toch lijkt het mij vandaag ondenkbaar dat iemand binnen de Kerk - zelfs van de conservatieve vleugel - de strijd van die man tegen sociaal onrecht zou veroordelen.

Maar soms is het een kleine stap van volstrekte neutraliteit naar sociaal engagement, iets wat mensen van minder goede wil zouden kunnen interpreteren als een politieke keuze. Af en toe, al dan niet gewild, bekent iemand 'kleur', tenminste als hij of zij niet volledig wereldvreemd is. Daar is niets op tegen, alleen moet men zich daar terdege van bewust zijn. Want iets niet vermelden kan ook uitgelegd worden als een maatschappelijke, zelfs politieke voorkeur.

Twee voorbeelden. Bij één van de voorbeden tijdens een viering in maart, werd de gelovigen expliciet gevraagd te bidden voor de slachtoffers van Oekraïne. Er was daarentegen geen voorbede die verwees naar de slachtoffers van de slachtpartij in Gaza. Tijdens een gebedsstonde in de Goede Week weerklonken teksten uit het Oude Testament, waarin de 'wraakzuchtige' God van het uitverkoren volk, de joden, zijn vijanden zou verpletteren.

Niet dat de liturgische traditie zich moet buigen naar de waan van de dag en dat de priester eerst alle nieuwsberichten moet lezen voor hij zijn preek schrijft. God verhoede. Het punt is dat gelovigen en hun herders vandaag niet meer kunnen doen alsof ze op een eiland leven - en voor alle duidelijkheid in Sint-Paulus gebeurt dat ook niet - en dat ze bijgevolg ook niet immuun zijn voor maatschappelijke en politieke gebeurtenissen.

De redactie leeft evenmin op een eiland, net als de andere geledingen van de Sint-Paulusgemeenschap. Dat willen we graag aan de buitenwereld tonen tijdens Erfgoeddag: de Sint-Paulusvrienden, Studium Generale, de dominicanen, de Muziekkapel en zo veel andere spelers gaan in dialoog met de bezoekers. In maart vond de tweede editie van onze quiz plaats, daarvan krijgt u een mooie fotoreportage.

Tijdens een lezing over zijn nieuwe boek was Rik Torfs niet te beroerd om te antwoorden op vragen over het dossier Vangheluwe. U krijgt daarover een verslag. Over nieuwe boeken gesproken: het dagboek van Michaël Ophovius dat hij neerpande tijdens het beleg van 's Hertogenbosch werd vertaald uit het Latijn, de auteurs komen het bij ons voorstellen.

Verder komt u te weten waar onze hosties vandaan komen en wat voor muzikaal lekkers we nog voor u in petto hebben.

En natuurlijk krijgt u het tweede deel van het spannende verhaal over de ontploffing van de munitiefabriek.

Veel leesplezier!

Guido Meeussen
hoofdredacteur

LANGUE DE BOIS

Na de Verrijzenis van Jezus en de komst van de Heilige Geest, is het gedaan met holle woorden, gedaan met rond de pot te draaien. Want Pinksteren vormt het hoogtepunt van de spirituele aardverschuiving die met Pasen plaatsvond.

De verkiezingen naderen. Vrees niet: de parochie en de pastoor zullen zich niet inlaten met politiek. Er zijn christenen in alle partijen, ook al baseren niet al die christenen hun politieke overtuigingen op het Evangelie.

Maar er is één ding dat me altijd amuseert in verkiezingstijd: de holle politieke verklaringen. In het Frans noemen we dat langue de bois. We krijgen er allemaal mee te maken, vroeg of laat, lege praatjes die onze gevoelens en het hart verhullen.

Wie we ook zijn, we kunnen, zowel in de kerk als in onze relaties, slachtoffer zijn van of medeplichtig zijn aan deze manier van spreken. Deze langue de bois, die holle formules die open deuren intrappen, die gemeenplaatsen gebruiken om mensen niet te choqueren. Deze taal die verdoofde en onschuldige formules gebruikt, gemeenplaatsen die het leven niet raken, omdat we bang zijn om iets verkeerd te zeggen.

Deze manier van spreken beoogt het omzeilen van de werkelijkheid met woorden. Het is een taal die alleen de periferie van onszelf raakt. Ze gaat niet naar de kern van de dingen. Het is een taal die ons ertoe aanzet om deze wereld te ontvluchten en onze toevlucht te zoeken

in de veiligheid van omfloerste omschrijvingen en formules. Uiteindelijk is het een manier om onszelf voor te liegen en angst en leegte te verbergen.

De paastijd is geen tijd die gewoon loopt van Pasen tot Pinksteren en de uitstorting van de Geest. De hele paastijd vieten we de uitstorting van de Geest. Op de avond van Pasen "ademt" de Verrezen Christus op de discipelen en zegt tegen hen: "Ontvang de Heilige Geest" (Joh 20, 22).

Het werkwoord "ademen" is een weinig voorkomend Grieks werkwoord, enkel in Genesis vinden we het terug, wanneer God Adam de levensadem inblaast. Het is een manier om aan te geven dat er vanaf Pasen inderdaad sprake is van een vernieuwde schepping.

De Kerk werd geboren op de avond van Pasen, met mannen en vrouwen die, bewogen door de Geest, ervoeren dat Jezus in hun midden leefde. De Geest is de eerste getuige van de Verrezen Christus. Hij is de bron van de zending van de Kerk, waarvan het geloof niet gebaseerd is op intellectuele overtuigingen, maar op een ervaring van een ontmoeting met Christus.

Pinksteren is echt het feest van de uitstorting van de Geest. Het is het feest dat ons moet bevrijden van lege woorden en graven. Pinksteren is het feest van de inwoning van de Heilige Geest in ieder van ons. Er bestaat geen bevrijdender concept, maar ook geen potentieel gevaarlijker idee. U kent wellicht het belang dat evangelische sekten hechten aan de Geest, die alles zou moeten rechtvaardigen.

Pinksteren is daarom het feest van de vurige tongen! In tegenstelling tot in het evangelie van Johannes, zien de apostelen in Handelingen —50 dagen na Pasen— een soort vuur verschijnen, verdeeld in tongen, die op ieder van hen rusten. Toen werden ze allemaal vervuld met de Geest.

Deze taal van de Geest is een taal waarvan de grammatica gemeenschappelijk is voor iedereen, maar waarvan de woordenschat specifiek is voor elke persoon. Dus als vuur de ongreepbare goddelijke aanwezigheid symboliseert, dan symboliseren de tongen van vuur deze Geest die ons naar onbekende plaatsen moet leiden, omdat God vanaf nu door het mysterie van de mens handelt.

Het zal u niet verbazen als ik u vertel dat we soms de neiging hebben om "de geest uit te schakelen" (1 Th 5,19), om te wanhopen ondanks de tekenen van hoop. Sterker nog, christenen spreken meer in de taal van Goede Vrijdag en lijden, dan in de taal van vuur, hoop en de Geest! Als christenen kunnen we de neiging hebben om deze Geest te vergeten, om Pinksteren te vergeten. Vroeger was er het octaaf van Pinksteren, 8 vrije dagen! Nu is er alleen nog pinkstermaandag...

Pinksteren is het hoogtepunt van Pasen. Het is het hoogtepunt van de spirituele aardverschuiving die met Pasen plaatsvond. Het nodigt ons uit om onze gewoontes - 'we hebben het altijd zo gedaan' - achter ons te laten en om de frisse lucht van de vrijheid van het Evangelie te ervaren! Pinksteren nodigt ons uit om religiositeit achter ons te laten en de adem van de Geest te ontdekken, die waait waar Hij wil.

Het belangrijkste is niet om Jezus te verkondigen, maar wat Hij verkondigt: de adem van de Geest die adem in ons leven blaast. Hoop in het dagelijks leven.

De Geest van Pinksteren verbrijzelt al die sloten die we hebben opgehangen om onszelf te beschermen. Door de uitstorting van de Geest opent God een bres, hij deelt zichzelf, als een tong van vuur. De mensen hebben geen tussenpersoon meer nodig om met God te spreken, omdat zijn adem nu in ieder van ons woont.

God verlicht ons door Zijn Geest, in ons diepste binnenste, zelfs in onze donkerste hoeken en plaatsen van opsluiting. Want de Geest is precies die adem, die wijsheid die ons binnenste bezielt zodat onze woorden niet alleen maar wind zijn of "langue de bois" en onze daden levensadem krijgen.

Didier Croonenberghs o.p.
pastoor van de Sint-Paulusparochie

Afbeelding: El Greco, Pinksteren (ca. 1600), Museo El Prado, Madrid

Al meer dan 20 jaar 'Erfgoeddag'

THUIS IN PAULUS

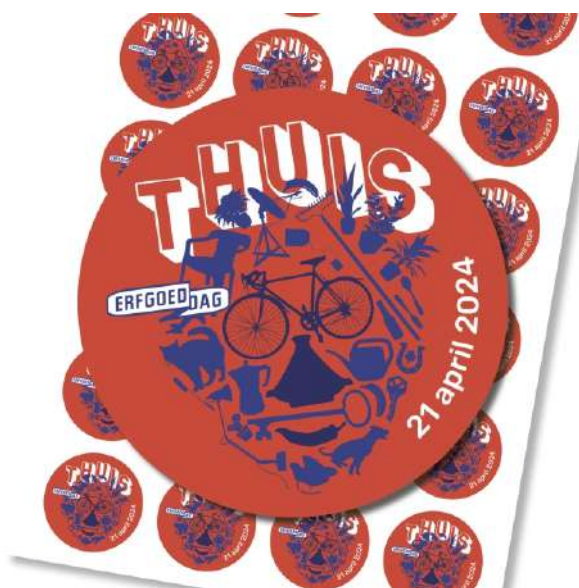
Het thema van Erfgoeddag 2024 is 'Thuis'. Wij vullen dat op eigenzinnige manier in. Alle geledingen van onze gemeenschap stellen zich voor, elk met haar aandachtspunten, maar allemaal 'thuis' in Sint-Paulus. We zorgen ook voor animatie.

Elk jaar staat Erfgoeddag in het teken van een bepaald thema. Dit jaar is het thema "Thuis". Wat maakt een huis tot een (echte) thuis? Ogenscheinlijk een doodeenvoudige vraag, maar schijn bedriegt. Want uit wat bestaat dat, dat thuisgevoel? 'Zoek op Erfgoeddag uit wat het gewone zo bijzonder maakt, vroeger en nu', zo lezen we op de site van de organisatie.

Voor de tientallen vrijwilligers is de Sint-Pauluskerk sowieso een beetje hun thuis. Een huis wordt levend als mensen er samenkomen. Hoe verschillend we ook zijn, we voelen ons goed in onze Sint-Paulusgemeenschap, elk op zijn manier. Daarom stellen alle geledingen zich aan de bezoeker voor.

Paulusfamilie

- Een puik parochieteam, met als kern een jonge gemeenschap dominicanen, in de twee betekenissen van het woord. Vier van de zeven broeders zijn jonger dan 40 en zes jaar geleden was hier nog geen enkele dominicaan.
- Eeuwenoude *broederschappen* in zwarte tabbaard vertellen hun verhaal, de kapel van de Rozenkrans en die van het Heilig sacrament.
- 'Muziek in Sint-Paulus vzw' zorgt het hele jaar door voor muziek in onze kerk, vooral tijdens de vieringen maar ook daarbuiten.
- De *Sint-Paulusvrienden* zijn een groep enthousiaste vrijwilligers die bezoekers het verhaal van de kerk vertellen. Ze laten u een unieke kloostersite ontdekken.
- De *redactieploeg* maakt wekelijks een nieuwsbrief, verschillende keren per maand Facebook-berichtjes en tweemaandelijks *PaulLus*, een magazine vol boeiende historische, religieuze en muzikale bijdragen.
- *Studium Generale* knoopt aan bij een eeuwenoude traditie om eminente sprekers uit te nodigen voor lezingen met een kritische reflectie.
- De *Vincentiusgroep* draagt zorg voor het caritatieve werk in onze stad. De armoede in Antwerpen groeit elk jaar.
- Vrijwilligers van de *technische ploeg* vertellen u over hun werk, de *kerkraad* staat klaar met info over de komende restauratie.

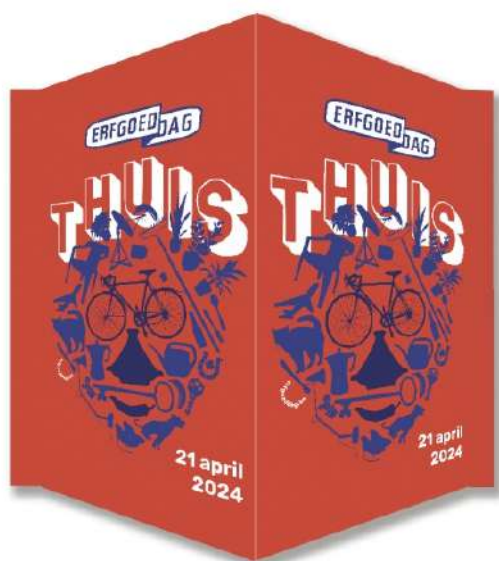
Animatie

Maar dat is niet alles. We organiseren die dag ook een *tombola* voor het goede doel, met name de werking van Vincentius (zie hierboven) U kan een mooie oude prentkaart of zelfs een boek winnen.

Verder proberen we u al warm te maken voor onze volgende zomereditie van *Schatten van Vlieg*, die deze keer rond het thema ‘Proeven’ opgebouwd wordt. Met dit initiatief willen we onze jonge bezoekers vertrouwd maken met onze kerk.

Paullus is voortdurend op zoek naar goede pennen. Breng die dag een *zelfgeschreven en origineel artikel* mee over onze kerk, onze geschiedenis, onze parochie, ons geloof. Het beste werkje krijgt een plek in onze volgende Paullus. Je mag het natuurlijk ook digitaal bezorgen aan onze redactie.

Geen geleding van onze Paulusgemeenschap, maar wel een vaste waarde en een fijne partner is het *Emmanuel Durllet Fonds* dat regelmatig concerten organiseert in Sint-Paulus. Ze stellen zich voor in ‘t Schooltje waar verschillende solisten in de loop van de namiddag komen spelen: gratis muzikale pareltjes op hoog niveau.

Promotie

Erfgoeddag wil het culturele erfgoed, zowel materieel als immaterieel, promoten en jong en oud er op een laagdrempelige manier kennis mee laten maken. Het is een initiatief van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. Naast Erfgoeddag organiseert FARO in dezelfde periode erfgoedweken, daar wordt ook het onderwijs bij betrokken.

Traditiegetrouw vindt Erfgoeddag plaats op de eerste zondag na de paasvakantie, dit jaar is dat op 21 april. Met de ‘Antwerp 10 miles’ erbij, wordt het pittig druk in de binnenstad, dus kom best met het openbaar vervoer of de fiets. Of ‘met de voeten’ zoals een klein meisje 30 jaar geleden tegen haar papa zei.

De redactie (Walter, Caroline, Guido en Armand)

Praktisch:

- wanneer: zondag 21 april van 14u tot 17u
- waar: Sint-Pauluskerk, Sint-Paulusstraat 22, Antwerpen
- inkom: gratis
- wat: presentatie van de verschillende geledingen
- muziek: op het uur speelt organist Bart Rodyns
- begeleiding: op het halfuur starten rondleidingen

Meer info: www.erfgoeddag.be

Leo op bezoek bij Marie-Jeanne

HEILIG BAKSEL

In de orthodoxe kerken brengen de gelovigen brood voor de offerande mee naar de kerk. Katholieken doen het met hosties die gebakken worden volgens een vast recept. Je kan ze intussen ook online bestellen, maar wij in Sint-Paulus prefereren het menselijk contact.

Een zoveelste druilerige ochtend in maart. Terwijl ik mijn fiets op slot doe, zie ik Leo Van achter, de duivel-doet-al (sic) van onze parochie naderen, gewapend met een grote, lege boodschappentas van een supermarkt met lage prijzen. We hebben afgesproken aan de ingang van het klooster van de karmelietessen aan de Rosier. Mannen, zelfs die van pensioengerechtigde leeftijd, komen er niet zomaar in. Maar van zodra Leo beleefd 'Dag zuster, ik kom voor de hosties' aan de parlofoon prevelt, gaat de monumentale poort zonder aarzelen uit het slot.

Een drietal keer per jaar komt Leo hier een voorraad hosties inslaan voor onze parochie. Ook nu weer is het zuster Marie-Jeanne die zijn bestelling klaarmaakt. Tien plastic zakken met elk 1.000 broodhosties en vijf kleinere pakjes met grote exemplaren, bestemd voor de celebrant. De Filippijnse zuster, die al twaalf jaar in het Antwerpse klooster bidt en werkt, zit veilig achter een traliehekken en de hosties worden via een draaideurtje overhandigd. Achter haar aan de muur hangt een schilderijtje van Anna Van Sint-Bartholomeus, de 'Zalige van Antwerpen'.

Of ik een foto van haar mag nemen? Ze aarzelt, begrijpt het niet goed, maar stemt toch toe. Dat is haar nog niet vaak overkomen. 'Ik heb wel mijn schort aan, ik was aan het werken in de tuin', verontschuldigt ze zich. We vinden dat niet erg. Met hoeveel ze leven in het klooster? 'Met negen' antwoordt ze gedecideerd, waarna ze prompt een brochure van de zalige Anna tussen de tralies schuift. Ze vraagt mijn naam, schrijft die onmiddellijk op een enveloppe, waarin ze een aandoenlijk ontworpen uitnodiging voor de komende paasvieringen stopt.

'Hostie' is afgeleid van het Latijnse *hostia*, dat 'slachtoffer' of 'offerdier' betekent. Dit woord wordt gebruikt in het oude Romeinse eucharistische gebed: *offerimus praeclarae maiestati tuae (...) hostiam immaculatam* - 'wij brengen aan uw schitterende majesteit dit onbevleete offer'.

Een hostie is gemaakt van een beslag van zuiver tarwemeel en water. In de Westerse Kerk bevat het beslag geen zuurdesem of gist. Het eucharistisch brood is in de meeste Oosterse Kerken wel gedeseemd.

Een hostie is eigenlijk meer een wafeltje of een ouwel. Omdat de dunne hosties niet meteen aan brood doen denken, zijn sommige bakkerijen overgegaan tot een iets dikkere vorm. In de Kerk van het Westen leeft bij sommigen het verlangen om net als bij de meeste oosterse gelovigen, gerezen brood te gebruiken (uit *kroncrv.nl*)

Vriendelijk. Toch wil ik graag wat meer weten over die hosties. Nee, die worden hier niet gebakken in het klooster. Vanwaar komen ze dan wel? Zuster Marie-Jeanne schuift Leo een bizar doosje door, met daarop het adres van de fabrikant: Hostiebakkerij Luc Stevens uit Merelbeke. Import uit Oost-Vlaanderen dus. Achteraf ontdek ik dat de karmelietessen beschikken over een uitstekende webshop (carmelitana.be) waar je naast hosties ook 'abdijproducten', religiosa, cd's en boeken kan bestellen. De zusters beschikken zelfs over een eigen uitgeverij.

Hostiebakkers en -bakkerinnen zijn een uitstervend ras. De reden laat zich raden: het dalend aantal misgangers. Bovendien zijn de investeringskosten niet gering, wat in combinatie met de flinterdunne winstmarges weinig enthousiasme losweekt bij kandidaat-hostiebakkers. Zo hielden de Turnhoutse begijnen het al in 1961 voor bekeken en verhuisden de zusters norbertinessen hun hostiebakkerij van Veerle naar de norbertijnerabdij in Tongerlo. Daar worden dus nog hosties gebakken, net als bij de clarissen in Sint-Truiden, hoewel de activiteit er na een verhuis even stilligt. En dus bij Stevens in Merelbeke.

De clarissen en de begijnen – meer nog dan de karmelietessen – zijn eeuwenlang enthousiaste hostiebakkerinnen geweest. ‘Het bakken van hosties is werk dat vanouds grotendeels door vrouwelijke religieuzen werd gedaan. Met name voor in beslotenheid levende kloostergemeenschappen vormde dit een passende vorm van werk’, zo lezen we op de website van de zusters clarissen in Megen, naar verluidt de laatst overgebleven hostiebakkerij in Nederland. In tegenstelling tot bij onze noorderburen, is er in Vlaanderen dus nog een beetje ‘concurrentie’.

Net als we buiten zijn, op het binnenplein, controleert Leo veiligheidshalve even zijn ‘boodschappen’. ‘Ze heeft te kleine gegeven’, sakkert hij. De celebrant moet er grotere hebben (100 mm ipv 70, nvdr). Het euvel is snel verholpen. Na wederzijdse verontschuldigen, nemen we afscheid. Als we weer op straat staan, realiseer ik me plots dat mijn aanwezigheid het gebruikelijke ritueel tussen Leo en Marie-Jeanne heeft verstoord. Zij zegt namelijk altijd tegen Leo dat ze voor hem zal bidden, waarbij ze meteen ook vraagt aan Leo om voor haar te bidden.

Misschien doen ze dat nu toch opnieuw, onuitgesproken, dat bidden. Ik prevel intussen veiligheidshalve een dankgebedje voor beiden.

Guido Meeussen

Meer info over hostiebakkerijen via volgende links:

- <https://www.kerknet.be/kerknet-redactie/nieuws/ruim-200000-glutenarme-hosties-jaar>
- https://kadoc.kuleuven.be/pdf/nieuwsbrief/nb_2012/nb_2012_04.pdf

Zwaarste explosie ooit in Antwerpen (2)

FRANSE GULHEID

In de vorige Paullus hadden we het over de ontploffing van de munitiefabriek van Corvilain, nabij Oosterweel op 6 september 1889. De menselijke tol was hoog en de materiële schade enorm.

Al vlug na de ontploffing kwam koning Leopold II naar Antwerpen en hij was waarschijnlijk de eerste die de stad financieel steunde na de ramp. Hij was niet de laatste die op bezoek kwam, want het was een catastrofe waarvan je de impact op het stadsbeeld vlot kon bezichtigen. België beschikte immers over een uitgebreid spoorwegnetwerk en het ramptoerisme ontstond als gevolg. De hele wereld leefde mee met het zwaar getroffen Antwerpen en in verschillende Europese landen werden er benefiets georganiseerd. We belichten het steunfeest van *Le Figaro* in Parijs.

Reuskens en fundraisers

In het *Palais des Industries* aan de Champs-Élysées, een Sportpaleis avant la lettre met plaats voor 20.000 mensen, konden de Parijzenaars op 19 en 20 oktober 1889 komen feesten *au profit des victimes de la catastrophe*

d'Anvers. Er was toch net een Wereldtentoonstelling aan de gang, dus het internationale publiek was al aanwezig.

Op de affiche stond een eigenzinnige versie van de kathedraal en het wapen van Antwerpen, vergezeld van een pronte Marianne die zich liefdevol bekommerde om een Antwerps meisje in Hollandse klederdracht. De twee dagen brachten de voor die tijd enorme som van 100.000 francs op.

Er werden ambassadeurs vanuit Antwerpen naar Parijs gezonden om mee de broodnodige fondsen te werven. De meest opvallende waren de Reuskens van Borgerhout. Gedurende zes weken vertoefden en dansten ze in Parijs, het was één van de weinige reizen die ze in hun lange geschiedenis ondernamen. Parijs was goed gekozen als bestemming, de *Reuskens* dansen immers nog altijd een beperkt repertoire, dat gebaseerd is op het klassieke Franse menuet.

De keuze om de *Reuskens* uit Borgerhout af te vaardigen werd verklaard door het hoge aantal Borgerhoutenaren (34) dat het leven liet tijdens de ramp. Door hun afwezigheid misten de *Reuskens* de inhuldiging van het nieuwe gemeentehuis van Borgerhout op zondag 20 oktober 1889, die al eens uitgesteld was uit respect voor de slachtoffers van de ontploffing.

De doden uit Borgerhout en elders werden enkele dagen na het drama begraven op de begraafplaats van het Kiel, in een 75 meter lang massagraf. In het midden van het perk werd een jaar later een monument opgericht, een ontwerp van stadsingenieur Royers, waar de meeste lichamen onder geborgen werden. Op 19 juli 1946 kreeg het monument, wellicht samen met een aantal lichamen, een plek op perk Z1 van het Schoonselhof, waar het vandaag nog staat.

Het monument draagt de datum van de ontploffing en een koperen plaat met een afbeelding van de ramp. Het wapen van de stad mocht niet ontbreken en bovenaan, vol symboliek, staat een afgedekte vaas, verwijzend naar het afgedekte leven van de slachtoffers. Het voetstuk is opgetrokken uit brokstukken van de fabriek. Joseph-Ferdinand Corvilain ligt niet ver van 'zijn' slachtoffers, op perk Y van hetzelfde kerkhof.

Nadat de doden begraven waren en de fondsen voor de vergoeding van de gewonden en de nabestaanden (begroot op 78.045,14 francs) vlot binnenkwamen, was het tijd om te denken aan de herstelling van de grote materiële schade. De Antwerpse kerken hadden allemaal in de klappen gedeeld, maar het Sint-Jacob-de-Doper kerkje van Oosterweel was er door zijn ligging het ergst aan toe.

Arm Austruweel

Handelsblad, zaterdag 7 september 1889. *Inderdaad, in die kleine, arme parochie zijn 300 inwoners, behalve de logistgasten, zonder woon. Het kleine, eenvoudige kerksken is gebersten en de schoone glasramen, geschonken ter nagedachtenis van de zouaaf Henri Spinnox, zijn in duizend stukken. In de sakristij en de pastorij zijn alle ruiten verbrijzeld.*

Het kerkje lag amper enkele honderden meters in vogelvlucht van de ontploffing en kreeg de volle laag. Wanneer ik dit schrijf maakt *Port of Antwerp Bruges* net de plannen bekend om van Sint-Jacob-de-Doper een bezoekersruimte te maken en later in te passen in het Ringpark Noord. Schitterend hoe dit stukje erfgoed een nieuwe bestemming krijgt nadat de kerk gedurende decennia verwaarloosd en zonder dorp verdwaald lag tussen zeecontainers.

De andere kerken van Antwerpen leden vooral glasschade, tot barsten of structurele schade kwam het daar meestal niet. Glasschade betekende echter vaak dat 16de of 17de-eeuwse kunstwerken in scherven werden geblazen door de luchtdruk na de ontploffing. Zo hing boven de middenbeuk van onze kathedraal sinds 1537 een glasraam van Robrecht van Olmen, dat de 'beking van Saulus op weg naar Damascus' voorstelde.

Het was betaald door Anton en Johann Jakob Fugger - een stinkend rijke bankiersfamilie - en was net in 1877 gerestaureerd door Stalins en Janssens, de befaamde Antwerpse makers en restaurateurs van gebrandschilderd glas. Na de ontploffing van Corvilain werd hun atelier overspoeld door opdrachten en ook het glasraam van de Fuggers namen ze opnieuw onder handen. Het was een titanenwerk, een raam van meer dan negen meter hoog en vier meter breed, dat bestond uit 83 afzonderlijke ruitjes.

Sint-Andries

Gazet van Antwerpen, 5 april 1892. In Sint-Andries is eene nieuwe glasraam geplaatst. Men herinnert zich nog dat met de ontploffing van Corvilain eene der ramen van de Onze-Lieve-Vrouwekapel werd verbrijzeld. Dank aan M. Jules Meeuws is deze door eene nieuwe vervangen. In het middelvak prijkt de H. Moeder Gods in zittende houding met het Goddelijke Kind op de linkerhand en den scepter in de rechterhand (...). Het is een verdienstelijk werk dat eer doet aan de werkhuizen van de heeren Stalins en Janssens, onzer stad.

Een ander glasraam in de Mariakapel overleefde als enige aan de noordkant van de kerk de ontploffing van de munitiefabriek, omdat de Mariakapel deels schuilging achter de huizen. In 1945 werd het kunstwerk, met als thema *Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand*, grotendeels verbrijzeld tijdens het bombardement van de Vrijdagmarkt.

Sint-Paulus, 7 september 1889

Verslag bureel kerkfabriek. *Gisteren rond 2 ure des namiddags is er een verschrikkelijke ontploffing ontstaan in het poederfabriek Corvilain, opgericht in den Ferdinanduspolder tussche Austruweel en de dokken van Antwerpen. De schade welke de gebouwen van de kerk ondergaan hebben is aanzienlijk. Vijf van de ramen van de choor langs de kant der St.-Paulusstraat en al de ramen van de choor langs de kant der Nosestraat zijn verbrijzeld.*

De kerkfabriek diende een claim in van 5.000 francs 'voor glasschade, enz.' en architect Baeckelmans werd als deskundige aangesteld. Pieter Génard laat in zijn Graf- en Gedenkschriften van 1873 vermoeden dat hij van vier gebrandschilderde ramen aan het hoogkoor van Sint-Paulus nog minstens enkele opschriften en de wapenschilden van de sponsors kon waarnemen. Volgens het verslag van de kerkfabriek is het waarschijnlijk dat *Corvilain* het einde betekende van die laatste restanten. Het zou duren tot 1902 tot het hoogkoor zijn huidige ramen met geometrische motieven kreeg.

In de inkomhal van Sint-Paulus, boven de monumentale pompbak, vinden we de schaarse restanten van het glasraam van Jan De Labaer in een merkwaardige schikking. De opdracht om een *Intrede van Christus in Jeruzalem* te maken werd in 1633 aan De Labaer toevertrouwd. De sponsoring van 200 gulden kwam van drie kooplieden, leden van de *broederschap van de Jongmans*. Het raam werd geplaatst in de zuidelijke dwarsbeuk en in 1909 werden de restanten definitief verwijderd.

Op een foto uit de 19de eeuw zien we hoe slecht het raam er dan al aan toe was. Het is mogelijk dat de ontploffing van Corvilain in 1889 de definitieve doodsteek heeft gegeven aan dit kunstwerk en dat de foto dateert van net voor de ontploffing. De herstelling of vervanging van de weggeblazen kunstwerken ging moeizaam en werd in vele kerken, ook in Sint-Paulus, pas in het eerste decennium van de 20ste eeuw voltooid. Zo zou ook de *Intrede van Christus* een slachtoffer van Corvilain kunnen zijn.

Armand Storck

Foto's

1. Affiche *Le Figaro*, Chéret Jules, 1889, Musée Carnavalet, Paris
2. Grafmonument Schoonselhof, perk Z1, 1890, eigen foto
3. Glasraam *Intrede van Christus in Jeruzalem*, De Labaer Jan, 1633, collage van twee foto's gepubliceerd in *Stained glass in the 17th century*, een uitgave van Corpus Vitrearum, 2018

Bronnen

- Historische archieven *Gazet van Antwerpen* en *KBR (Belgicapress)*
- *Stained glass in the 17th century*, een uitgave van Corpus Vitrearum, 2018.
- Jaak JANSEN, *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische Bedehuizen*, federale overheid, 1978.
- Rudi MANNAERTS, *De Antwerpse Sint-Andrieskerk*, een openbaring, Toerisme Pastoraal Antwerpen, 2013.
- Stadschroniek *Lang leve de Reuskens*, De Reuzen vzw, 2023
- Clément VAN CAUWENBERGHS, *Notice historique sur les peintres-verriers d'Anvers du XVIème au XVIIIème siècle*, HSL Kennes, Antwerpen, 1891.
- <https://www.schoonselhof.be/schoonselhofac/corvilain%20slachtoffers.html>
- grafzerkje.be
- Studiecentrum Vlaamse Muziek, nieuwsbrief mei 2006.

EN DE WINNAAR IS ...

Het stond in de sterren geschreven. Met een naam als *Lepanto* lag één van de twee ploegen van de Sint-Paulusvrienden in pole position om, ruim 450 jaar later, de – iets drogere en kleinere - slag in de crypte te winnen. Met name de tweede editie van de quiz van Sint-Paulus.

De enige echte winnaar is natuurlijk de Vincentiuswerking. Dankzij deze quiz kunnen we 1188 euro schenken aan deze organisatie die zich inzet voor Antwerpenaren die moeilijk de eindjes aan elkaar kunnen knopen.

We hadden het iets luchtiger gemaakt (11 i.p.v. 17 ploegen), met de nieuwe geluidsinstallatie klonk het allemaal ook veel beter, onze correctieploeg was versterkt, het tijdschema verliep iets strakker, maar voor het overige volgden we hetzelfde stramien als in 2023.

De ploeg die vorig jaar als winnaar werd uitgeroepen, *Manly Tears*, moest dit keer tevreden zijn met een derde plaats. Runner-up waren de *Prioriteiten*, de ploeg rond onderpastoor Anton en prior Dries. Maar die moest het dus nipt afleggen tegen *Lepanto*.

Ambiance was er volop. Ook al door de invoering van een prijs voor de ploeg die de meeste consumpties bestelde (winnaar: *De Theo's*). Met een dikke merci voor de hele cateringploeg en de vierkoppige quizploeg, stomen we door naar een derde editie volgend jaar.

We nemen de opmerkingen van de ploegen achteraf ter harte en beloven op ons communiezieltje dat het volgend jaar iets makkelijker zal zijn, dat er ook vragen over onze natuur komen en dat de balans van sérieux iets meer zal overhellen naar humor. Iets, niet te veel.

[Uw quiz- en cateringploeg](#)

De winnaars

Rik Torfs in 'Studium' over Vangheluwe

GOEDE MISDADIGER?

Rik Torfs was onlangs te gast in Sint-Paulus. Torfs is kerkjurist en voormalig rector aan de KU Leuven. Hij kwam spreken over zijn boek 'De Kerk is fantastisch', maar in het debat achteraf ging het vooral over het dossier Vangheluwe.

Torfs begon met een strenge veroordeling van het gedrag van de voormalige bisschop. Hij nam 14 jaar geleden ontslag. Het feit dat Vangheluwe jarenlang zijn neef misbruikte, is volkomen verwerpelijk. Dat hij daarbij priester en later ook bisschop was, is een verzwarende omstandigheid. Rik Torfs was geen goede kennis van Roger Vangheluwe.

Op dit moment is een sereen gesprek over de gewezen bisschop van Brugge nog niet mogelijk, meent Torfs. Daarbij valt op dat niemand een oplossing van het Belgisch gerecht verwacht. Vangheluwe is in ons land nooit strafrechtelijk vervolgd, laat staan veroordeeld. Zijn misdrijven, daterend uit de jaren '70 en '80 van vorige eeuw, bleken naar Belgisch recht verjaard toen ze in 2010 aan het licht kwamen.

Rechtsstaat

'Vangheluwe hoort thuis in de gevangenis', hoor je weleens. Dat kan enkel als we de regels van de rechtstaat voor een 'hoger doel' opzij zetten, aldus Torfs. Sommigen zouden dat willen, om morele redenen. Maar zelfs al zouden onze rechtbanken zwichten voor de vox populi, dan nog zou het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stikken in de wielen kunnen steken. Daarnaast behoudt Roger Vangheluwe zijn pensioen.

Daarom rekenden velen zoals premier Alexander De Croo, voluit op het kerkelijk recht, als laatste strohalm. De paus moest de problemen oplossen. 'Als hij daarin niet slaagt, schiet hij schromelijk tekort, hoewel hij in die hypothese tot exact hetzelfde besluit zou komen als het Belgisch gerecht', aldus Torfs. Ondanks het feit dat ook kerkrechtelijk Vangheluwe misdrijven waren verjaard, kreeg hij toch het bevel van de paus om verplicht in een abdij te verblijven en niet meer publiek voor te gaan in de eucharistie.

De pers en een groot deel van de publieke opinie, wilden evenwel meer, gaat Torfs verder. De paus moest 'iets' doen. Anders zou hij niet welkom zijn in België. 'Vangheluwe moet uit zijn ambt worden gezet', luidde het. Terwijl hij sinds 2010, toen hij ontslag nam als bisschop van Brugge, geen enkel ambt meer bekleedde. Derhalve was de enige mogelijkheid die de paus voorhanden had te werken via de wijding. Langs deze weg kan een priester of bisschop worden 'gelaïciseerd', waardoor hij niet langer gebonden is door de rechten en plichten die hij als bisschop heeft, aldus Torfs. Hij moet dan niet langer gehoorzamen aan de paus, mag gaan en staan waar hij wil en kan zijn abdij in Solesmes verlaten.

De 87-jarige gewezen bisschop van Brugge werd derhalve in maart weggezonden uit deze klerikale staat. Dat dit gebeurde onder druk van liberale politici is volgens Torfs een vreemde verstrengeling van Kerk en staat. Het Vaticaan aarzelde volgens Torfs terecht met deze ultieme maatregel, omdat Vangheluwe volgens het kerkelijk recht geen tweede keer voor dezelfde feiten kon worden veroordeeld. Dat is een basisprincipe in elke rechtstaat. Torfs heeft niet de minste sympathie voor Vangheluwe, maar net in emotionele dossiers moet de rechtstaat bewijzen dat ze solide is, aldus de spreker.

Vergiffenis

Onze bedenking is dat, eens je buiten dit domein op niet-polemische wijze argumenteert en moraalfilosofisch of moraaltheologisch reflecteert, je onvermijdelijk terecht komt bij de vraag naar de mogelijkheid tot vergeving. Weliswaar bij schuldinzicht. Dat lijkt in de huidige politieke en maatschappelijke context en in een pre-electoraal klimaat totaal onbespreekbaar. Het gaat immers om een "volksvijand" die de woestijn moet ingestuurd worden.

De misdadiger die mee met Jezus werd gekruisigd, mocht kort voor zijn dood vergeving vinden. Volgens Lucas 23, 39-43 zei Jezus tegen hem dat zij elkaar dezelfde dag nog zouden zien in het paradijs. Als christenen zijn we misschien verplicht Roger Vangheluwe deze verlossing te gunnen en kunnen we voor hem bidden.

Gilbert Lenssen

De lezing van Rik Torfs in Sint-Paulus over zijn boek 'De Kerk is fantastisch' kun je integraal bekijken op YouTube

Spreekwoorden uit Bijbel en liturgie (3)

JOBSTIJDING

Volgens historiek.net heeft de Statenvertaling uit 1637 het Nederlands niet alleen geüniformeerd, maar het ook doorspekt met nieuwe woordcombinaties. Onder meer uit de Bijbel. We graven verder in het Oude en Nieuwe Testament.

'Iemand de andere wang toekeren'

Deze uitdrukking betekent 'niet terugvechten, maar incasseren', de diepere betekenis is dat je kwaad niet met kwaad vergeldt.

De tekst komt uit het evangelie van Lucas (Lc 6, 27-29) waar Jezus pleit voor vergevingsgezindheid, meer zelfs, Hij zegt: 'Bemint uw vijanden, doet wel aan die u haten, zegent hen die u vervloeken (...). Als iemand u op de ene wang slaat, keer hem ook de andere toe'. Een radicale breuk met de wraakzuchtige God uit het Oude Testament.

Volgens studiebijbel.nl gaat het bij het slaan meer dan om een fysieke klap. 'Als je iemand op de rechterwang wil slaan, dan moet je dat met de rug van de hand doen' (*als je rechtshandig bent, nvdr*). Zo'n slag werd door de joden en wordt tot op heden in het Midden-Oosten nog als de ergste belediging beschouwd.

Op het eerste gezicht zou je kunnen denken dat het een oproep tot passiviteit is, het tegendeel is waar. Door af te zien van geweld ontnemen je de onderdrukker zijn macht om te vernederen. 'Wie de andere wang toekeert, laat zien dat het beoogde effect niet wordt bereikt en zo wordt de onderdrukker van zijn macht beroofd'.

In dezelfde passage pleit Jezus voor barmhartigheid en waarschuwt ervoor iemand niet te snel te beoordelen en zeker niet te veroordelen. Opmerkelijk is dat Hij in hetzelfde discours lenen met rente verwerpt, net als de islam later. Maar ook op dit vlak wijkt hij af van de joodse traditie: 'Van de buitenlander moogt gij rente nemen, maar van uw broeder niet' (Dt 23, 19-20).

(foto) Boksers halen doorgaans geen inspiratie uit Lc 6.

‘De haren rijzen me te berge’

Deze uitdrukking betekent dat iemand ten gevolge van schrik, ontzetting en verontwaardiging het gevoel krijgt dat zijn/haar haren zich oprichten.

De tekst is afkomstig uit het boek Job (Job 4, 15). ‘Daar gleed een geest mij voorbij, deed het haar van mijn lichaam te berge rijzen’. Dat uitdrukkingen uit Job vandaag nog gebezigd worden mag niet verbazen. ‘Het boek wordt tot de wijsheidsliteratuur gerekend en behoort literair tot de hoogtepunten van het O.T. (...) en door zijn inhoud is het een van de diepste menselijke’, aldus Th. Vriezen.

[foto] Carel Willink, De Jobstijding (1932)

Job bevat inderdaad een schat aan spreuken, wijsheden en schijnbare contradicties, een boek voor gelovigen en niet-gelovigen. Volgens Vriezen is de grondgedachte van het boek: ‘De mens heeft God te rechtvaardigen in al zijn doen, zo zal God ook eenmaal op Zijn tijd de gelovige rechtvaardigen’. Daar moeten we zelf nog eens rustig en diep over nadenken...

Net als Ester (zie vorige Paulus: In zak en as zitten) behoort het boek Job tot de zgn. ‘Ketubim’ of Geschriften. Het boek is het archetype van de moeilijke verzoening of (schijnbare) contradictie van het lijden van de onschuldige en de rechtvaardigheid van God. De klagende Job maakte overigens zo’n indruk dat de naam van het boek zelf in een gezegde overleeft. Wie weet niet wat een ‘jobstijding’ is?

Guido Meeussen

Bronnen:

- *Het Nieuwe Testament*, Willibrord-vertaling, Brugge, 1966
- *Bijbel*, Nederlandsch Bijbelgenootschap, Amsterdam, 1968.
- *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, Utrecht-Antwerpen, 1984
- *studiebijbel.nl*
- Th.C.VRIEZEN en A.S. VAN DER WOUDE, *De literatuur van Oud-Israël*, Wassenaar, (1976)

Lezing en boekpresentatie over beroemde prior

OPHOVIUS BELEGERD

Augustus 1629. Prins Frederik Hendrik ligt met zijn Staatse troepen al drie maanden voor de poorten van 's-Hertogenbosch. Terwijl de stad onder vuur ligt, houdt bisschop Michaël Ophovius een dagboek bij.

In het Latijn tekent hij op wat hij ziet, wie hij ontmoet en wat hij bespreekt met leden van het stadsbestuur, de geestelijkheid, de militair gouverneur Van Grobbendonck en met Frederik Hendrik zelf. Ophovius' handgeschreven verslag werd in 1937 omgezet in Latijnse druk en voorzien van een uitgebreid notenapparaat. Jan van Boxtel heeft dat nu naar het Nederlands vertaald. Daarmee is het dagboek van het jaar 1629 voor een breed publiek van historici en andere geïnteresseerden integraal beschikbaar.

Het bevat een schat aan details over personen, situaties, overtuigingen en twisten in dat roerige jaar. Na het gedwongen vertrek uit zijn geboortestad 's-Hertogenbosch trekt de dominicaan Ophovius onvermoeibaar voor zijn missie door de Zuidelijke Nederlanden en verblijft onder meer in Lier, Geldrop, Mechelen, Brussel en Antwerpen. Hildo van Engen, gemeentearchivaris van 's-Hertogenbosch, leidt ons door het leven van Ophovius en de tijd waarin hij leefde. Gerard de Korte, bisschop van 's-Hertogenbosch, schreef het voorwoord bij deze uitgave.

We zijn blij om u te mogen uitnodigen op de lezing die Jan Van Boxtel, de vertaler en Jeroen Lijdsman, onderzoeker en initiatiefnemer van de uitgave, op dinsdag 23 april komen geven over Michael Ophovius en de turbulente periode uit zijn leven als bisschop van Den Bosch.

De lezing wordt georganiseerd door de Sint-Paulusvrienden en is gratis, maar om het maximum aantal personen in 't Schooltje te kunnen naleven vragen wij om vooraf uw aanwezigheid te willen bevestigen via e-mail aan sintpaulusvrienden@sintpaulusantwerpen.be. Na de lezing kunt u het boek aankopen en laten signeren of napraten bij een drankje, dat u wordt aangeboden door de Sint-Paulusvrienden.

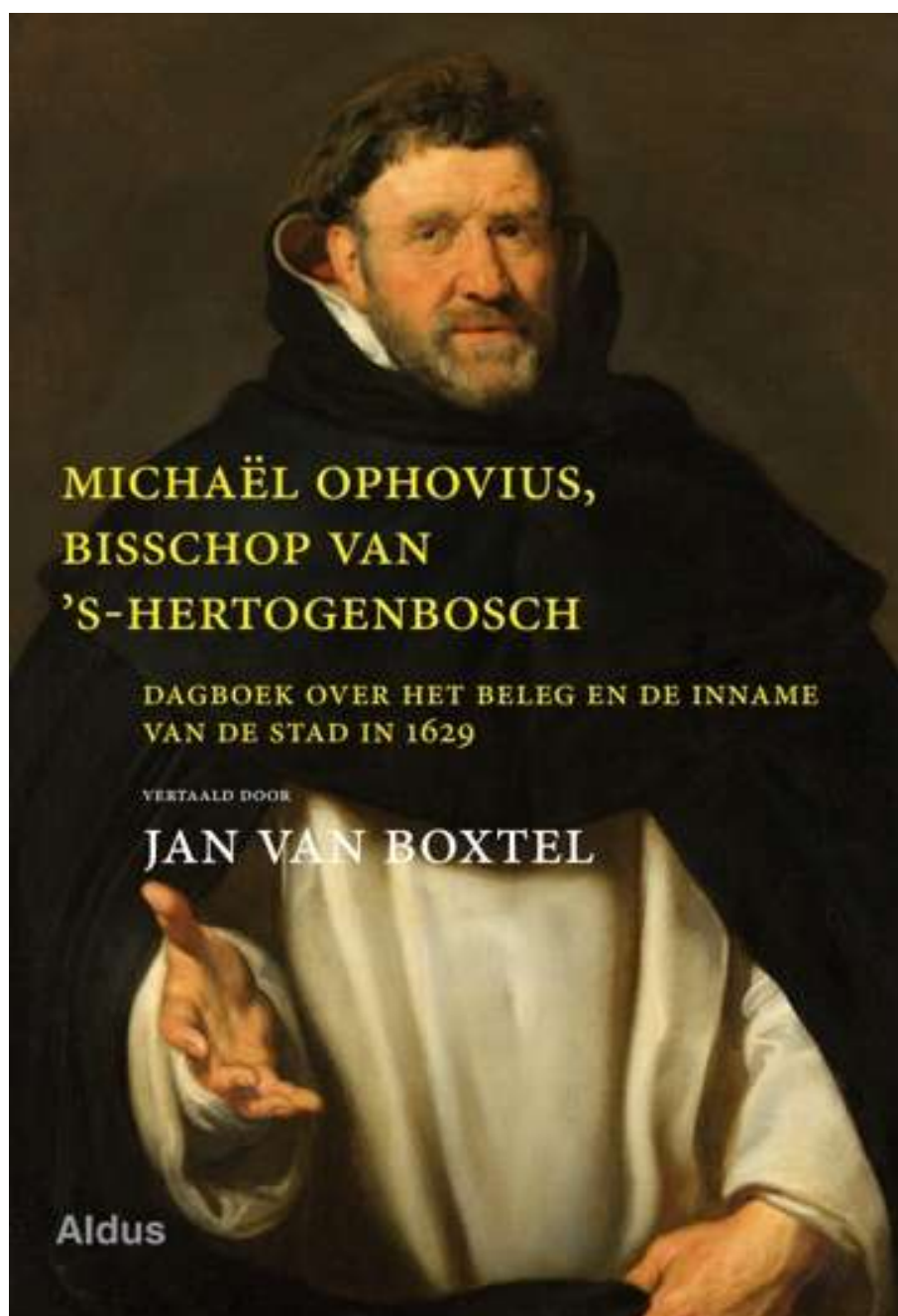
U kunt het boek ook vooraf aanschaffen:

Michaël Ophovius, bisschop van 's-Hertogenbosch, vertaling van Jan van Boxtel. ISBN 978-90-70545-65-9, uitvoering paperback, 144 pagina's, 16,29 euro. Een uitgave van Aldus Uitgevers in opdracht van Jeroen Lijdsman. Het boek kan besteld worden bij uw boekhandel of via bol.com. Levering vanaf 8 april. Voor meer informatie: lijdsmanboeken@gmail.com

Praktisch:

- lezing Michael Ophovius in 't Schooltje
- dinsdag 23 april om 19u, deuren om 18u30
- ingang langs de Sint-Paulusstraat
- gratis, mits inschrijving (zie e-mailadres SPV in tekst)

[Armand Storek](#)

Programma van april tot half juni

BELOKEN PAASMUZIEK

april

Recital van het Emmanuel-Durletfonds vzw
Lester Van Loock, piano
en Anna Maria Niemiec (cello)

zondag 14 april, 15u00 en 10u30, 't Schooltje

Lester Van Loock is de seizoensafsluiter van de pianorecitals van het Emmanuel Durletfonds. Op de vleugelpiano 'Blüthner 1911' zorgt hij met werk van Emmanuel Durlet voor een middagvullend programma.

Lester startte als 9-jarige met pianolessen bij de Academie voor Muziek en Woord van Hemiksem-Schelle-Niel. Daarna volgden studies pianoforte en liedbegeleiding bij o.a. Stefan Van Landeghem, één van onze gastorganisten, en bij Levente Kende en Heidi Hendrickx aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. Met een Erasmusbeurs studeerde hij aan de Liszt Academie in Boedapest. Lester viel meermaals in de prijzen tijdens wedstrijden in binnen- en buitenland. Naast pianowerken, speelt Lester ook kamermuziek met een bijzondere affiniteit voor zang. Hoewel zijn repertoire vele eeuwen beslaat, van Bach tot eigen composities, ligt het grootste deel van zijn repertoire in het hart van de 19de eeuw.

Praktisch:

- ingang: Sint-Paulusstraat
- tickets: 18 euro, 14 euro voor leden, 16 euro voor 60+ers en 8 euro voor -21-jarigen
- bestellen via emmanuel-durlet.be of storten op rekening BE35 3200 4363 7037 op naam van het Emmanuel Durletfonds vzw met de vermelding 'Lester Van Loock' en het aantal plaatsen.

Schola Gregoriana Dominicana – koormis

**zondag 21 april, 10u30, kerk
voorganger Anton Milh o.p.**

Laat de volkstoeloop voor de Ten Miles u niet afschrikken om af te zakken naar Sint-Paulus. Deze viering op de 4de zondag van Pasen, voorgedaan door Anton Milh o.p., staat in het teken van bidden voor ‘roepingen’. 2024 is het jaar van het gebed, als voorbereiding van het jubeljaar of Heilig Jaar 2025. Voor de muzikale ondersteuning zorgen deze keer de gregorianen van Schola Gregoriana Dominicana (Knokke-Heist) en organist Ad van de Wege.

Schola Gregoriana Dominicana, een gregoriaans koor van zo'n 25 leden, is verbonden met de dominicanenkerk van Knokke waar het (bijna) elke zondag om 11u de viering begeleidt. Het koor geeft regelmatig concerten die passen bij de liturgische tijd, van Mariale liederen tot passies. Het werd opgericht in 1998 door Jacques Maertens. Maertens schreef verschillende werken voor koor en orkest. Naast de Schola richtte hij ook de koren Cantabile en Rondinella op. Hij is tevens stichter van de muziekacademie van Knokke-Heist en met het 'Concertenfestival' haalt hij nationale en internationale artiesten en ensembles naar de kustgemeente.

De vaste organist in Knokke is de Nederlander Ad van de Wege. Hij studeerde orgel bij Dirk Verschraegen en Edward de Geest en kamermuziek bij Marcel Ketels aan het Koninklijk Conservatorium in Gent. Ad was lange tijd als organist verbonden aan verschillende Nederlandse kerken. Van 2007 tot 2020 was hij titularis-organist van de Sint-Barbarakerk te Maldegem. Vandaag is hij titularis-organist aan de Sint-Baafskerk te Aardenburg (NL), waar hij het fraaie Frentrop-Reil orgel bespeelt.

**Rozelien Nys, sopraan – solistenmis
zondag 28 april, 10u30, kerk
voorganger JFK o.p.**

Broeders Joe, Francis en Kiran (JFK) gaan de viering van de 5de zondag van Pasen voor. Ze staat in het teken van de Oosterse Kerk. Geschreven op maat van onze drie Indische broeders. Zij zullen aan deze viering de 'Syro-Malabaarse' ritus toevoegen. De naam 'Syro' is verwarrend omdat deze oosterse kerk van de Oost-Syrische ritus vooral gelovigen in India telt, met name in het kustgebied Malabar in de deelstaat Kerala. Vandaar Syro-Malabaars. Wereldwijd zijn er vier miljoen katholieke Syro-Malabaren.

Voor de muzikale ondersteuning nodigt titularis-organist Bart Rodyns mezzosopraan Rozelien Nys uit.

Rozelien Nys behaalde haar masterdiploma voor blokfluit bij Bart Coen en voor zang bij Marianne Vliegen en Lieve Jansen aan het Lemmensinstituut te Leuven. Aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag vervulde ze zich voor zang bij Sasja Hunnago en Rita Dams en behaalde ze er haar masterdiploma met grote onderscheiding.

Opera en muziektheater liggen haar nauw aan het hart. Zo vertolkte ze de titelrol van Dido in de opera Dido & Aeneas van Henry Purcell. Met de succesvolle muzikale vertelproductie The Fairy Queen (H. Purcell) toerde ze langs verschillende culturele centra in Vlaanderen. Ook kamermuziek laat haar niet onberoerd: ze vertolkte de 4 sonnets à Cassandre van Frank Martin op verschillende plaatsen in Nederland.

Rozelien is lid van het ensemble Psallentes o.l.v. Hendrik Vanden Abeele, waarmee ze concerten gaf in verschillende landen. Met het Pluto-Ensemble o.l.v. Marnix De Cat bracht ze hedendaagse composities van de Britse componiste Stevie Wishart, wereldcreaties in opdracht van het Concertgebouw Brugge (Mind the artist, september 2021). Ze is verbonden aan de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans te Herentals als zangdocente en als dirigente van het Vocaal Ensemble.

mei

An De Ridder, sopraan – solistenmis

**zondag 5 mei, 10u30, kerk
voorganger Didier Croonenberghs o.p.**

Terwijl we dit schrijven is het nog niet zeker of een processie kan doorgaan. De meimaand, Mariamaand, is daarvoor ideaal, maar het vinden van dragers speelt ons parten. Een processie in het najaar is echter geen optie omdat de restauratiewerken op 1 september starten. Nog veel onzekerheid dus. Sopraan An De Ridder, begeleid door titularis-organist Bart Rodyns, zorgt voor de zang.

An De Ridder (*1979) studeerde aan de Operastudio van Nederland en aan de *Wales International Academy of Voice* bij Kiri te Kanawa. Ze volgde masterclasses in het Britten Pears Programme, deSingel; The Metropolitan Opera en bij René Jacobs. Haar debuut bij de Vlaamse Opera in 2006 werd snel gevolgd door engagements bij Opera Zuid, bij het European Opera Centre, Zomeropera Alden Biesen en in het Hessisches Staatstheater in Wiesbaden. In september 2023 maakte An haar debuut als 'Tosca' in Puccini's gelijknamige opera in Theater Ulm.

Capella Sine Vinculis (Nederland)
koormis voor Hemelvaart

**donderdag 9 mei, 10u30, kerk
voorganger Didier Croonenberghs o.p.**

Bea Van der Kaaij komt hier al jaren over de vloer. Deze sympathieke Nederlandse brengt meestal een buitenlands koor of een buitenlandse organist mee. Tijdens het toeristisch seizoen zorgen zij dan voor een muzikale namiddag. Deze keer brengt ze zichzelf en haar ensemble mee. Bart Rodyns zit aan het orgel.

Capella Sine Vinculis of 'koor zonder banden' – noch aan een bepaalde kerk, noch aan een bepaalde locatie - bestaat hoofdzakelijk uit leden van het gezin Van der Kaaij. Het gezin woonde tien jaar in het Verenigd Koninkrijk. Mama Bea dirigeerde er verschillende anglicaanse kerkkoren. Twee van de vier kinderen zongen er in het *Lincoln Cathedral Choir*.

Toen ze weer naar Nederland kwamen in 2017 wilden ze doorgaan met zingen in kerken en concerten. Meer ervaren bevriende zangers uit heel Nederland sloten zich bij hen aan. Zo zingen ze regelmatig choral evensongs in de Paterskerk in Weert (NL), eucharistievieringen in de kathedraal in Den Bosch en concerten in de Grote- of St. Bavokerk in Haarlem. Af en toe lonkt Groot-Brittannië. In 2018 en 2019 zongen ze in de Peterborough Cathedral en in 2020 in de Ely Cathedral in de gelijknamige stad.

Na de viering kan u in de crypte terecht voor een drankje en een babbel.

'Barok in Italië' – orgelmis met thema

zondag 12 mei, 10u30, kerk – voorganger Kiran Joy o.p.

Op deze 7de zondag van Pasen reist onze organist Bart Rodyns naar Italië. Begin april zette Bart nog in op Nederlandse barokke orgelcomponisten. Deze keer passeren de Italiaanse collega's uit de 17de eeuw de revue. Welke precies weten we nog niet, hou onze site en onze nieuwsbrief in de gaten.

Wel zeker is dat we na de viering een babbel én een drankje aangeboden krijgen. Iedereen welkom!

Wiener & Broadway Café mix – benefietconcert

zondag 12 mei, 14u30, 't Schooltje

Tijdens dit namiddagconcert ten voordele van de Rozenkranskapel reizen we van Wenen over Parijs naar New York en terug. Het wordt een mix van bekende opera's, operettes en musicals van o.a. Franz Lehár, Wolfgang Amadeus Mozart, Giuseppe Verdi, Andrew Lloyd Webber, Victor Herbert, Gilbert & Sullivan en anderen. Tussendoor horen we polka's van de familie Strauss. De zang is voor rekening van sopraan Ildiko Van Dyck. Théâtre Royal Salonorkest o.l.v. Ambra van Thielen speelt de pannen van het (school)dak.

Praktisch:

- ingang: Sint-Paulusstraat
- tickets: 20 euro, te storten op rek.nr. BE17 4099 6012 3121. Ook na de vieringen kan u een kaartje kopen of op de dag van het concert.
- inschrijven via janrnys@gmail.com

Nelsonmesse van Haydn orkestmis Pinksteren

**zondag 19 mei, 10u30, kerk
voorganger Didier Croonenberghs o.p.**

De *Nelsonmis of Missa in angustiis* ('Mis voor bange tijden') van Joseph Haydn, gebracht door Octopus Kamerkoor en Euterpe Baroque Consort o.l.v. Bart Van Reyn, is een vaste waarde met Pinksteren. Ze lijkt te passen in deze tijden vol conflicten, oorlogen, inflatie en energiecrisisen. Maar de mis heeft ook een 'romantisch' of zeg gerust, een 'pikant' kantje.

Waarom heeft opus Hob. XXII:11 zijn naam te danken? De Britten onder leiding van Horatio Nelson (1758 - 1805) versloegen in de zomer van 1798 de vloot van Napoleon. In dezelfde periode componeerde Haydn zijn mis voor prins Esterházy van juli tot 31 augustus. Het nieuws van de overwinning bereikte Oostenrijk pas in september, dat kan de naam dus niet verklaren.

Twee jaar na de voltooiing van de mis, bezocht Nelson prins Esterházy in Eisenstadt samen met William Hamilton en diens vrouw, Emma Hamilton. Over dit bezoek doen verschillende anekdotes de ronde. Zo zou Nelson zijn gouden zakhorloge aan Haydn hebben gegeven, in ruil voor de pen waarmee Haydn zijn werken schreef. Dat klinkt als een meer plausibele verklaring.

Kobe Rodyns, trompet - eerste communie mis

**zondag 26 mei, 10u30, kerk
voorganger Anton Milh o.p.**

Alle begin is moeilijk. Een kleine moedige groep kinderen zet samen met broeder Anton een belangrijke stap in het leven: de viering van hun eerste communie. Trompettist en generatiegenoot Kobe Rodyns zorgt samen met papa voor de muzikale ondersteuning. In februari nam de jongste van de Rodyns-clan al voor de derde (!) keer deel aan een trompetwedstrijd, notabene in de hoogste afdeling. Afgelopen twee jaar won Kobe in de twee andere afdelingen telkens de voorrondes en de finales. Hij werd deze keer derde.

Na de viering kan u in de crypte terecht voor een drankje en een babbel.

juni

Sopraan en trompettist – Sacramentsdag

**zondag 2 juni, 10u30, kerk
voorganger Didier Croonenberghs o.p.**

Dit jaar geen orkestmis voor Sacramentsdag. De 50 dagen na Pasen worden feestelijk afgesloten met een solistenmis. Twee kleppers die al vaker de sterren van de hemel hebben gespeeld komen onze oren strelen.

Sarah Van Mol groeide op in een muzikale familie. Ze studeerde piano en orgel en ontdekte daaruit haar liefde voor zang. In 2001 voltooide ze haar masteropleiding aan het Koninklijk Vlaams Muziekconservatorium van Antwerpen. Masterclasses volgde ze bij Robert Alderson, Susan Roper, Guy de Mey en Gidon Saks. Als soliste kan je haar regelmatig horen bij uitvoeringen van het Stabat Mater van Pergolesi, The Messiah van Händel, de Johannes-Passion van Bach en het Requiem van Fauré.

Marc Goris studeerde aan het conservatorium van Gent en dat van Amsterdam. Als veelgevraagd freelance trompettist speelde hij bij Brussels Philharmonic, de Filharmonie, het Symfonieorkest voor Vlaanderen, Ictus, Nadar Ensemble en de Beethoven Academie. Hij was van 2004 tot 2015 lid van Il Novecento, bekend van o.a. 'The Night of the Proms'. Naast zijn werkzaamheden als leraar trompet en uitvoerend muzikant, is Marc ook componist en arrangeur. Zo schrijft hij muziek voor de projecten met zijn eigen ensemble Brassery. Nadien kunt u uiteraard genieten van een drankje en een babbel in de crypte.

'Barok in Frankrijk' – orgelmis met thema

**zondag 9 juni, 10u30, kerk
voorganger Dries Ghesquiere o.p.**

Op deze 10de zondag van het jaar gaat prior Dries Ghesquiere o.p. de viering voor. Aan de beurt is opnieuw onze titularis-organist. Bart reist deze keer naar onze zuiderburen en zoekt daar de bekende en minder bekende orgelcomponisten op. Bij het ter perse gaan was zijn programma nog niet bekend, houd onze site en nieuwsbrief in de gaten.

Na de viering kan u genieten van een drankje bij een babbel.

Voor actuele info: check onze website (www.sintpaulusantwerpen.be) en schrijf u in voor onze digitale nieuwsbrief.

Caroline De Wever

BROEDER D'HAESE

(1933–2024)

Peter D'Haese o.p. overleed op 19 februari. Deze dominicaan zorgde ervoor dat na het Tweede Vaticaans Concilie Latijnse teksten in de liturgie hertaald werden naar het Nederlands.

Pas afgestudeerd als liturg, leek dominicaan Peter D'Haese na het Tweede Vaticaans Concilie de juiste man op de juiste plaats voor de nieuwe Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg (ICLZ). Aanvankelijk dacht men dat enkel de teksten met een verkondigend karakter in de volkstaal moesten worden omgezet, zoals de lezingen

Toen duidelijk werd dat werkelijk elke letter van de liturgie zou worden vertaald, ontstond de 'blaadjes liturgie', waarbij elke viering zijn eigen begeleidende folder - destijds stencils - kreeg. In een gevecht tegen de tijd werd elke zondag een volledig Nederlandstalige versie verzorgd.

Liturgie is als een wandelgids die mooie wegen baant door het Bijbelse landschap en zegt: "Kijk eens naar dat vergezicht." Ze is als een paastuin met bloemen van alle seizoenen, van de eerste krokussen tot de laatste gouden herfstbladeren.' (Peter D'Haese)

'Ruim 40 jaar heeft pater D'Haese zich als ICLZ-secretaris ingezet voor de liturgische vorming in Vlaanderen. Hij publiceerde regelmatig in Zacheüs en het Tijdschrift voor Liturgie. Hij was lid van de stuurgroep van het jaarlijkse Liturgisch congres en een veelgevraagd spreker', zo lezen we in Kerk en Leven.

'Goede liturgie bewaart het evenwicht tussen gisteren en morgen, tussen traditie en actualiteit. De creativiteit bestaat er juist in te kunnen actualiseren wat je ontvangen hebt en dat niet kwijt te spelen', aldus D'Haese.

De overledene was verbonden met het klooster van Antwerpen, maar verbleef in het WZC Sint-Gabriël. Zijn uitvaart vond plaats in onze kerk. Tientallen broeders, vrienden en familieleden woonden de plechtigheid bij.

Walter Gelyuckens

Facebook-hitparade van februari en maart

MINIATUURTJES

Lage inval

Neen, wees gerust, dit is geen post over invallen op het grondgebied van een ander land. Daarover berichten andere media veel professioneler dan wij. Nochtans kan de zon er ook wat van, onverhoeds binnenvallen in de winter. Net wanneer je denkt dat het weer een donkere winterdag wordt in Sint-Paulus schuiven ergens daarboven de wolkengordijnen open en krijg je een geut zonnelicht op je kop gesmeten.

De donkere geesten vluchten gezwind, verdwijnen langs de pandgang en nemen je zwarte gedachten mee, mocht je daar al mee rondlopen. Aan de deur naar de kerk kom je de poortwachter tegen. Je lacht met zijn half belichte kop en het lijkt wel of hij geen linkervleugel heeft, door het spel tussen licht en donker. Tot je merkt dat ook hij lacht, maar dan met jouw dwaze kop, in twee gedeeld door zon en duisternis.

Vlaamse meesters op hun plek

Op veel plaatsen in Vlaanderen kun je kunstwerken bewonderen op de plek waarvoor ze gemaakt zijn. Die parels willen Toerisme Vlaanderen en Openbaar Kunstbezit Vlaanderen (OKV) met 'Vlaamse meesters op hun plek' in de kijker zetten. Meer dan 75 locaties, waaronder Sint-Paulus, zetten hun deuren open. Spring eens binnen en laat je begeistere door het verhaal achter De Geseling, De Kruisdraging en De Kruisiging van Rubens, Van Dyck en Jordaens. Het passieverhaal en de aanloop naar Pasen in een notendop!

Relaties

Begin 1616 reist Joannes Boucquet, de prior van het Antwerpse predikherenklooster, naar Italië. Hij bezoekt de San Domenicokerk in Bologna en ziet de 15 Mysteriën in de Cappella del Rosario. Waarschijnlijk bestelt Boucquet kort na zijn terugkeer de schilderijenreeks met hetzelfde concept in de Sint-Pauluskerk. Boucquet en Rubens (inclusief zijn netwerk) kennen elkaar van eerdere bestellingen voor Sint-Paulus. Een anekdote toont aan dat de prior tijdens zijn reis in 1616 daarom met plezier een cadeautje van Jan Brueghel meeneemt voor diens mecenas in Milaan, kardinaal Federico Borromeo.

De fluwelen Brueghel heeft een miniatuurcalvarieschilderij gemaakt op ivoor. Het is amper 3,5 x 5 cm groot, ideaal dus om weg te stoppen in de bagage van de prior. De aquarel wordt nog altijd gekoesterd in de Biblioteca Ambrosiana in Milaan, opgericht door kardinaal Borromeo. Boucquet heeft het kleinood niet zelf bezorgd, het heeft zelfs een omweg via Rome gemaakt, van waar het per post door een andere dominicaan, Jacques de Hazes, naar Milaan wordt gestuurd. We kunnen het hele traject samenstellen dankzij de correspondentie tussen de betrokkenen.

Rubens, Van Balen en Brueghel zullen een jaar later een iets groter cadeau doen aan de Sint-Pauluskerk, de Rozenkransmadonna van Caravaggio. Dat schilderij kwam niet zomaar uit de lucht vallen voor de Antwerpse dominicanen, het was het resultaat van hun excellente relaties met wie er toe deed in Antwerpen in het begin van de 17de eeuw.

Peeter Neefs

Het is niet zeker dat kunstschilder Pieter Neefs geboren is in 1570, maar het zal ergens in die tijd geweest zijn. Zijn vader was Aart Neefs, een koopman en herbergier in Antwerpen, die geruïneerd was na de doortocht van de Spaanse Furie in 1576.

Toen Pieter het interieur van de Sint-Pauluskerk schilderde in 1636 was hij een voor die tijd hoogbejaarde man van ongeveer 65 jaar oud. Dat kun je zien op het vermoedelijke zelfportret dat hij onder zijn discrete signatuur plaatste.

Peeter Neefs, zo signeerde Pieter op een zuil van Sint-Paulus. Pieter staat op het punt om zijn hand in het wijwatervat te dopen. Je kunt de plek goed herkennen, want 388 jaar later hangt nog steeds een wijwatervat aan dezelfde zuil. Pieter houdt respectvol zijn hoed in zijn linkerhand en onthult zo zijn kalende hoofd, omkranst door witte haren en baard.

Als het een zelfportret van Pieter Neefs is op ons interieur, dan is het mogelijk dat de drie knielende figuren naaste familie van hem zijn. De dame in het midden zou zijn echtgenote Maria Louterbeens kunnen zijn en de jonge man zijn zoon Pieter II, die in de schildersporen van zijn vader zal treden. Vermoedelijk, als, mogelijk, waarschijnlijk... zalig toch, met je fantasie een wereld uit 1636 opnieuw samenstellen?

Koning der patatbakkers

Welgemeende excuses aan onze noorderburen, omdat ik hen altijd uitlach met hun 'patat' als ze onze 'frietten' bedoelen. Het Handelsblad van Antwerpen publiceerde in mei 1861 een overlijdensbericht waarin de lijkdienst van Dhr. Descamps in de Sint-Pauluskerk werd gemeld. Descamps, zo staat er te lezen, 'was de koning van de papatbakkers op het Burchtplein' en hij had goed gebakken, want in die tijd was een dienst om 11u eersteklas en 29 rijtuigen volgden de kist naar Berchem voor de begrafenis. Het moet een bonte stoet van kermisklanten geweest zijn die Descamps naar zijn laatste rustplaats bracht, er was zelfs een Arabier bij die een witte mantel droeg!

— Dezen voormiddag, ten 11 ure, heeft in de St. Pauluskerk de lykdienst plaets gehad van M. Descamps, den koning der patatbakkers van het Burchtplein. Het lyk werd door vier zynere knechts gedragen en de hoeken van het baerkleed werden gehouden door vier barak-direkteurs, waeronder een Araeb met witten mantel vooral de blikken tot zich trok. Behalve de familie, gingen al de barakspelers, kramers, enz., achter het lyk, benevens 29 rytuigen.
Ten teeken van algemeenen rouw waren al de barakken gesloten. De begrafenis had plaets te Berchem.

Op de foto zien we links vermoedelijk het frietkraam (in vertaling voor mijn vrienden over de grens: de patatkraam) van de opvolgers van Descamps. Het draagt fier de naam 'Le Roi de la Friture'. De naam van het kraam ernaast geeft ons een indicatie over de originele locatie van de Sinksenfoor, het Burchtplein, het draagt de lange naam 'Grande Arène Athlétique - Dit Rempart d'Anvers'. Meer dan levensgrote schilderijen van stoere mannen moeten de naam benadrukken.

De kledij en de oversized kindervagen op de voorgrond nemen ons mee naar de Sinksenfoor van Antwerpen in de 19de eeuw. De foto is van rond 1890, de Sinksenfoor stond toen niet ver van de Paleisstraat.

Petten of ‘klakken’

Na weken op zee meerde het schip aan in Antwerpen en werd de vracht gelost. De matrozen konden eindelijk aan wal. Ze wilden er piekfijn uitzien en een nieuwe pet of ‘klak’ maakte indruk op het vrouwelijk schoon.

In de Nosestraat, vlakbij de hoofdingang van de Sint-Pauluskerk, was hoedenfabrikant Rossaert meer dan 100 jaar de bekendste klakken-specialist van Antwerpen en omstreken. Na aankoop van een nieuw hoofddekseel, trokken sommige zeemannen naar het Schipperskwartier. In bijlage een factuur uit 1934 aan W. Kieboom voor onder meer 20 petten bestemd voor de binnenvaarthaven Werkendam in Nederland. Prijs per stuk: 20 frank.

Kolen of haringen

De Koolvliet was een van de meest pittoreske plaatsen in Antwerpen. Je hoeft niet lang te zoeken naar een tekening, schilderij of foto van deze plek, vaak met de Sint-Pauluskerk op de achtergrond. Deze aquarel van Hendrik de Cort dateert van 1788. In 1895-1901 werd de huidige voorgevel van de Sint-Pauluskerk volgens het oorspronkelijk gotisch uitzicht heropgebouwd.

De Antwerpse vlieten waren (nu gedempte) havenkanalen die extra aanlegplaatsen leverden voor de grootste handelsschepen. Ze bevonden zich langs de toenmalige Scheldekaai en ook ten noorden van de stad. De Koolvliet of 'Holenvliet' is de oudste stadsvliet en wordt al begin 11de eeuw vermeld.

De benaming kool verwijst naar bruinkool. Net als de Sint-Pietersvliet werd ze dikwijls 'Haringvliet' genoemd, wegens het lossen van de haringsschepen. In 1867 werd de Koolvliet gedeeltelijk gedempt, tien jaar later bleef er niets van over. Vandaag is het een plein met bomen met uitzicht op de Scheldehangars.

Selfsupporting

Op het kloosterdomein van de Antwerpse dominicanen was er onvoldoende voedsel voor de tientallen broeders en hun gasten. Maar geen nood, in Oosterweel hadden de paters visrecht en in Reet beschikten ze over een 30-tal hectare landbouw- en bosgronden.

Daarop stonden twee gebouwen, de Predikherenhoeve en daarnaast een huis dat diende als verblijf voor de overste. Prior Peltiers schreef in een verslag van 1797: "Het klooster heeft zo potasie (groenten en fruit) ter waarde van 400 gulden s' jaars".

Een aantal broeders werkte in Reet samen met de plaatselijke bevolking op de gronden, de opbrengst ging naar het Antwerpse klooster. Daar waren grote kelders om de voorraden in onder te brengen.

We lezen in het necrologium van het klooster dat Franciscus van Hove, die in Reet werkte als knecht, op 18 maart 1680 van magister-generaal Antonius de Monroy toelating krijgt om het ordekleed te dragen. Zo werd hij broeder-dominicaan.

Tijdens de Franse bezetting werd het domein in Reet verkocht. De hoeves bestaan nog, maar ondergingen heel wat verbouwingen. De gronden werden verkaveld. Ter herinnering aan de dominicanen heet die woonwijk de Predikherenvelden.

Zo, u bent weer helemaal mee. Wil u graag meer van deze leuke weetjes lezen en/of op de hoogte blijven van allerlei activiteiten in de Sint-Pauluskerk?

Bezoek dan onze Facebookpagina 'Sint-Pauluskerk Antwerpen' of onze Instagrampagina @sintpauluskerkantwerpen en word onze vriend/volger! Like us/volg ons! Dank u!

Alle Facebookberichten en nieuwsjes verschijnen ook op onze website:

www.sintpaulusantwerpen.be.

Uw FB/IG-ploeg (Armand Storck, Walter Geluyckens, Caroline De Wever)

AGENDA

APRIL

- Zo — 14 10u30 — 3de zondag van Pasen - voorganger Didier Croonenberghs o.p. - gezongen mis
12u00 — doopsel Maxime Buelens
15u00 — recital Durletfonds met Lester Van Loock, piano en Anna Maria Niemiec, cello
- Zo — 21 10u30 — 4de zondag van Pasen - voorganger Anton Milh o.p.
koormis met het koor 'Schola Gregoriana Dominicana' o.l.v. Ad van de Wege
14u00 — Erfgoeddag
- Di 23 19u00 — boekpresentatie - 'Michael Ophovius, bisschop van 's-Hertogenbosch, dagboek over het beleg en de inname van de stad in 1629'
- Zo — 28 10u30 — 5de zondag van Pasen - voorganger JFK o.p.
solistenmis met Rozelien Nys, sopraan
12u00 — doopsel Maeve Cossu

MEI

- Zo — 5 10u30 — 6de zondag van Pasen - voorganger Didier Croonenberghs o.p.
solistenmis met An De Ridder, sopraan
- Do — 9 10u30 — O.L.H. Hemelvaart - voorganger Didier Croonenberghs o.p.
koormis met 'Capella sine vinculis' (Nederland)
- Zo — 12 10u30 — 7de zondag van Pasen - voorganger Kiran Joy o.p.
orgelmis met thema 'Barok in Italië'
15u00 — Wiener & Broadway Café mix - benefietconcert
'Théâtre Royal Salonorkest' o.l.v. Ambra van Thielen en Ildiko Van Dyck, sopraan
- Zo — 19 10u30 — Pinksteren - voorganger Didier Croonenberghs o.p.
orkestmis Nelson Messe (Missa in augustiis) van J. Haydn
met het 'Octopus Kamerkoor' en 'Euterpe Baroque Consort' o.l.v. Bart Van Reyn
- Wo — 22 18u00 — Studium Generale Ateliers
— voormalig president van de Europese Raad Herman van Rompuy:
Spiritualiteit? Religie? Kerk? Mijmeringen over kunst, filosofie,
geloof en het leven.'
- Zo — 26 10u30 — eerste communieviering - H. Drie-eenheid - voorganger Anton Milh o.p.
solistenmis met Kobe Rodyns, trompet
12u00 — doopsel Eleonore Meyer - voorganger Anton Milh o.p.

JUNI

- Zo — 2 10u30 — Sacramentsdag - voorganger Didier Croonenberghs o.p.
solistenmis met Sarah Van Mol, sopraan en Marc Goris, trompet
- Zo — 9 10u30 — 10de zondag door het jaar - voorganger Dries Ghesquiere o.p.
orgelmis met thema 'Barok in Frankrijk'
- Zo — 16 10u30 — 11de zondag door het jaar - voorganger Anton Milh o.p. - gezongen mis

DOPEN

- Georges Verheyen* — 11 februari
Alexine Lenaerts — 3 maart
Gaëtan Mathieu — 10 maart

UITVAARTEN

- Peter D'Haese* — 24 februari

Paulus

Sint-Pauluskerk Antwerpen

Sint-Paulusstraat 22
2000 Antwerpen
T 0477 97 07 13 (secretariaat)
T 0497 23 83 60 (pastoor)
info@sintpaulusantwerpen.be
www.sintpaulusantwerpen.be

Redactie:

Didier Croonenberghs (pastoor), Caroline De Wever (directeur), Walter Geluyckens (voorzitter Sint-Paulusvrienden), Guido Meeussen (hoofdredacteur), Joris Reymer en Erwin Vandecaeter (lay-out en grafische vormgeving), Armand Storck (coördinatie), Leo Van achter (logistiek), Bart Rodyns (muziek), Inès Ducès (hoofd muziekkapel)

Vormgeving

We make.

Drukkerij

zwartopwit

V.U.

Didier Croonenberghs en Paul Bistiaux,
Sint-Pauluskerk,
Sint-Paulusstraat 22, 2000 Antwerpen

Digitaal

www.sintpaulusantwerpen.be
redactie@sintpaulusantwerpen.be

Verkoop

- losse nummers (aan de balie in de kerk), 5 euro
- abonnement (info@sintpaulusantwerpen.be), 60 euro op rekeningnummer: BE92 7765 9222 6123

